

## Vosky

### Jaký vosk - klistr, tuhý, prášek, parafín, ...?

U archivních vín platí, čím starší, tím lepší. U vosků bohužel ne. Sbíрка osvědčených Druchem s oceněním nejlepší družstevní výrobek roku 1970 není to pravé. Deset metrů úžasně barevné stopy při rozjezdu lyžníka se Skivem na skluznici a pak dost. Jaké druhy tedy rozlišujeme kromě dobrých a špatných?

### Sjezdové vs. stoupací

Zásadním hlediskem pro členění vosků je jejich význam. Sjezdové parafíny jsou mazány pro vylepšení skluzové fáze. K jejímu vylepšení kromě zmíněných parafínů ještě slouží různé urychlovače, prášky, či leštění pomocí různých kartáčků a štětinek – ale to už patří k záležitostem pro fajnšmekry a závodníky.

Druhou velkou skupinu vosků tvoří stoupací. Jak už název napovídá, tak slouží k podpoře odrazu při klasickém stylu.

### Co kam namazat aneb mazací komora

Namazat na klasiku patří k podstatně větším kumštům, nežli příprava lyží na bruslení. V tom případě stačí na celou skluznici nanést pouze parafín. Naproti tomu klasické lyže mají mazací komoru – místo začínající několik desítek centimetrů před vázáním a končící zhruba s patou boty. Konkrétní rozsah závisí na tvrdosti lyže, váze sportovce a v neposlední řadě také typu vosku (klistr vs. tuhý).

Jednoznačně nejlepší způsob k jejímu určení představuje odborné naměření jakýmsi tlakoměrem ve specializované prodejně. To lze pak později doladit dle konkrétního pocitu – lyže buďto lehce „drhnou“, či naopak je musíme silněji prošlapovat. Nouzovou variantu v tomto případě pak zastupuje tzv. papírková metoda – lyžař se postaví na lyže doma na rovné podložce (podlaha často nebývá to pravé) a posouváním papírku zjistí krajní body – v nich se papírek zasekne. Krajní místa pak vždy pečlivě vyznačíme lihovkou - na lyži skvěle drží a zároveň nabýváme pocitu profesionality. Línější z nás pak můžou namazat od oka a dát se do ladění až na trati - pokud podkluzuje, tak stopu prodlužujeme spíše směrem dopředu, naopak nikdy nemažeme za patu boty. Pokud lyže drhne, či po dojezdu pozorujeme sedřený vosk na koncích komory, tak stopu zkrátíme.

Vzhledem k rozdílné tloušťce a vlastnostem klistrů, pak rovnou na lyži vyznačujeme hned dvě mazací komory – normální na tuhé a klistrovou, zkrácenou o pár centimetrů. Do těchto komor pak mažeme příslušné vosky, zatímco zbývající části skluznice poctíme sjezdovým parafínem. Obzvláště pozor si musíme dát, abychom nepřetahovali parafín pod tuhé vosky – ty pak vůbec nedrží a sjíždí se po pár stovkách metrů. Někdy také bývá užitečné mazací komoru lehce zdrsnit smirkovým papírem – hrubost 100 – 130, lepší bývá na látkovém podkladu místo papírového, ale vše musíme dělat samozřejmě s citem.

Takže před prvním výjezdem na klasiku nezapomeňte precizně naměřit mazací komory. Špatně určené hranice dokážou porazit i sebelepší kombinaci vosků a v terénu se, obzvláště s příliš dlouhou, nedá nic moc rozumného dělat.

### Značky vosků

Hned zkraje si trochu netradičně dovolím poznamenat pár slov k značkám vosků. Na našem trhu jich najdeme několik, ale kvalita a zkušenosti jsou značně rozdílné. Firma Druchema ještě dodnes produkuje svá Skiva, ale ta bohužel kvalitativně zůstávají ještě v dobách „před revolucí“. Turista, který obvykle maže +- 3 stupně mimo to, co má být, zřejmě bude spokojen, protože ušetří a stejně se neodrazí, ostatní však nikoliv. Tím se rovnou dostáváme k použitelným voskům – mezi více rozšířené patří Swix a Toko, dále narazíme na Rode, či Holmenkol. V neposlední řadě bych také v dalším průběhu článku rád uvedl několik příkladů, a tak si dovolím rovnou doporučit jednu z námi prověřených a ozkoušených značek - Swix. Odted' už budu uvádět jen příklady z portfolia tohoto norského výrobce. Přeci jen i v běžkařském světě platí stará známá pravda:

„Míchání nedělá dobrotu.“

## Barvy vosků

Teplota barvy vyjadřuje vztah s teplotou, pro kterou bývá vosk určen. Stupnice začíná nejchladnější zelenou a přes modrou, fialovou a červenou přechází ve výrazně plusové žluté. Na další barvy používané mimo stupnici se upozorníme v průběhu dalších odstavců.

## Parafíny

Parafín se používá na mazání skluzných částí lyže. Mnozí ho jistě znáte i ze sjezdových lyží. Vyrábí se ve formě tuhých kostek připomínajících mejdlíčko. Moderní parafíny vyšších řad pak obsahují příměsi fluoru, který dále vylepšuje jejich vlastností. U Swixu nalezneme základní řadu carbonhydrate (CH) a pak dvě vyšší mířící spíše k závodníkům – LF (nízký obsah fluoru), HF (vysoký obsah fluoru).

Na tomto místě bych ještě rád zmínil další speciality související se skluzem. V závodní kategorii se již delší dobu používají fluorové prášky a různé tekuté urychlovače. Kromě důkladného vyleštění různými druhy kartáčků, se tím posouvá rychlost zase o stupínek výše.

## Tuhé vosky

S nimi přišel do styku asi každý absolvent lyžařského výcviku. Tuhé vosky ve formě válečků obsahujících tu více, tu méně lepivou hmotu provázejí běžkaře takřka již od nepaměti, tedy od okamžiku, kdy se přestalo používat sádlo. Jako každé vosky se vyrábějí v celé barevné škále s tím, že ještě někdy existují tři subvarianty – special (o chlup chladnější), normal, extra (teplejší). Nanáší se buďto tepelně nebo pouze rozkorkováním do mazací komory.

## Klistry

Většinou v extrémnějších sněhových podmínkách přichází na řadu další druh stoupacích vosků - klistry. Jedná se o polotekuté vosky konzistence medu, vyznačující se schopností ulpět na všem, s čím přijdou do styku. Prodávány jsou v tubě, podobně jako pasta na zuby. Nanášejí se pomocí plastové stěrky. Tužší varianty můžeme pak s úspěchem používat místo podkladových vosků jako základní vrstvu.

## Teplota sněhu nebo vzduchu?

Teplota sněhu není stejná jako teplota vzduchu a bohužel mezi nimi neplatí ani jednoduchý vztah, a proto někteří výrobci udávají rovnou tu důležitější - teplotu sněhu. Mezi tyto firmy patří Toko. Naproti tomu Swix se snaží o přepočítání na teplotu vzduchu. Výběr vhodného vosku pak ještě ovlivňuje vlhkost vzduchu a stáří a struktura sněhu.

## Co si připravit

Teorii máme zdárně za sebou, a tak si rovnou představíme potřebné vybavení každého začínajícího servismana.

**cidlina, stěrka, škrabka** – nástroj používaný na roztírání, či strhávání vosku. Doporučuji jejich pevné rozdělení, abychom do parafínu nepřimíchali příchut' klistru. Na běžnou činnost používáme vždy plastové škrabky – ideální jsou ty přibalené ke každému klistru, na strhávání parafínů pak raději sáhneme po ostřejší a tužší plexisklové. Dále existují i speciální druhy určené kupříkladu na čištění žlábků.

**kartáček** – speciální kartáče používáme na odstranění zbytků parafínů a leštění lyže.

**korek** – v dnešní době nám po korku zbylo už jen jméno – většinou se používá jeho syntetická varianta.

Roztíráme jím tuhé stoupací vosky.

**technický benzín, hadr** – ideální kombinace na úklid a ošetření použitých nástrojů. Na samotné běžky však raději používáme speciální smývače jako je Skivo - ty tolik nevysušují skluznici a vosk odstraní lépe.

**žehlička** – pokud nechceme kupovat speciální lyžařskou, tak klidně postačí stará vyřazená domácí. Každý vosk má sice trochu jinou teplotu tání, ale obecně platí, že nepotřebujeme teploty vyšší než 90°C – na domácí tedy volíme nejnižší programy a bez napařování.

2010